

**Yrd. Doç. Dr. Yakup Yılmaz, Türkçede Dil Yanlışları, Özel
Kitaplar Yayınevi, İstanbul 2010, 320 s. (Tanıtma)**

Oğuz SAMUK*

Dil denilen olgu insanlık tarihinin gidebildiği kadar eskiye dayanmaktadır. Kökleri bu kadar uzakta olan ama yaşayan ve her canlının farklı şekillerde de olsa kullandığı bu olgu birçok araştırmaya konu, pek çok araştırmacıya da ilham kaynağı olmuştur. Bu araştırmalar sonucunda ortaya konan çalışmalara bakıldığında dilin; etimolojik, morfolojik, semantik gibi farklı açılardan incelendiği görülmektedir. Aşağıda tanıtımı yapılan kitapta da dil; dil yanlışları penceresinden, oldukça geniş bir açıyla incelenmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Yakup Yılmaz'ın kaleme aldığı “*Türkçede Dil Yanlışları*” isimli kitap, alanında yazılmış ilk akademik yayınlardandır.

Dili doğru kullanmanın bir devlet politikası haline gelmedikçe dil yanlışlarının önüne geçmenin imkânsızlığından söz eden yazar, dilin canlı bir varlık olduğundan yola çıkarak; ortaya konanların nihai sonuçlar olmadığını, dil yanlışları çalışmalarının dilin gelişimine paralel olarak, yazarlar ve eserler eksenli, daha da derinleştirilerek yapılması gerektiğini belirtmiştir. Kitap içinde kitabın tanıtımını yaparak da farklı bir üslup sergileyen yazar, eserini aşağıdaki gibi takdim etmiştir(s. 17-18):

1.Dil yanlışları olan ve olmayan durumlar sunulmuştur. Dildeki doğruluk ve yanlışlık kıstasları verilmiştir.

2.Dil yanlışlarının sebepleri belirlenmiştir. Belirlenen sebepler dil içi ve dil dışı sebepler diye sınıflandırılıp incelenmiştir.

3.Dil yanlışlarıyla ilgili olarak çeşitli yayınlarda bulunan ve belirlenen dil yanlışları sınıflandırılmıştır.

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili Anabilim Dalı, osamuk@istanbul.edu.tr

4.Yazıdaki dil yanlışları daha geniş biçimde imlâ kurallarına aykırılık, noktalamaya aykırılık, dilin söz varlığıyla ilgili yanlışlar ve söz dizimi yanlışları diye dört kısımda incelenmiş, örneklerle doğru biçimi ortaya konmağa çalışılmıştır. Dil yanlışları dairesinde çeviri yanlışları, genel ağ dilinin kullanımı, dizgi yanlışları da incelenmiştir.

5.Dil yanlışlarının doğurduğu ve daha doğurabileceği sonuçlar aktarılmıştır. Ardından da dil yanlışlarının azaltulabilmesi için teklifler sunulmuştur.

6.Çalışmada yabancı kaynaklardan ziyade yerli kaynaklara müracaat edilmiştir. Yerli kaynakların müelliflerini iki kısımda ele almak gerekir. Birinci kısımdaki dil yanlışçıları, işinin uzmanı olmamakla beraber dil merakından dolayı dil yanlışları işine el atmışlardır. Onlar gönüllü olarak bu işe girmişlerdir; ancak yaptıkları açıklamalar bazen tutarsızlık ve yanlışlık da içermektedir. İkinci kısım dil yanlışçıları işinin uzmanıdırlar; ancak sayıca çok azdırlar. Verdikleri örnekler de kısıtlıdır. Bunları isimlendirmek gerekirse birinci kısma dil yanlış meraklıları; ikinci kısma ise dil yanlış uzmanları demek mümkündür. Dil yanlış uzmanları sayıca azdırlar; ancak dil bilimine ve dil bilgisine vâkıf oldukları için dil yanlış meraklılarından da ön safta tutulmalıdırlar.

7.Çalışmanın tasnif bölümünde her başlıkta dil yanlışlarına örnekler verilmiştir.

Önsöz (s. 11-12) ile başlayan kitap, giriş ve sonuç bölümleri ile birlikte yedi ana bölümden oluşmaktadır. Kitabın önsözünde dilin tanımı: “*Dil, insanlık içinde insanla beraber kullanılmaya başlanan bir anlaşma vasıtasıdır.*” (s.11) şeklinde yapıldıktan sonra dillerin farklılık arz ediş sebepleri genel olarak sıralanmıştır. Yazar önsözde, dil yanlışları alanında daha önce “*dil meraklıları*” tarafından yapılan çalışmaların ilmiikten uzak oluşunun doğurduğu bir eksiklikten söz etmiş ve bu eksikliğin kendisini bu kitabı yazmaya yönelten ana etmenlerden biri olduğunu belirtmiştir.

Kitabın Birinci Bölüm’ü olan “**Giriş**” (s. 13-18) bölümünde sorunun amacı, önemi ve çözümleme yöntemi yer almaktadır. Kitapta dil yanlışları tasnif edilirken dil yanlışlarının sadece kelime yanlışları olarak düşünülmediğinden, dilin bütün unsurlarının ele alınarak yani bütün söz varlığı ve kurallarının dil yanlışları içinde düşünüldüğünden söz edilmiştir (s. 14).

Yazar, eserin amacını:

“*Türkçede dil yanlışları olanla olmayanın birbirine karıştığı günümüzde bir kullanımın dil yanlışları sayılabilmesi için hangi kusurlarının olması gerektiğini, yine doğru kullanım kabul edilebilmesi için nelerin aranması gerektiğini; dil*

yanlışlarında etkisi olan unsurları, dil yanlışlarının görüldüğü noktaları ve bunların örneklerini, dil yanlışlarının önüne geçebilmek için kurumların ve kişilerin yapması gerekenleri ortaya koymak” olarak sıralamıştır (s. 14-15).

Bu bölümde genel olarak, kitabın adının bir parçası olan fakat dış kapakta değil de sadece iç kapakta yer alan ve dış kapakta da bulunması gereken “Sebepler – Çözümler – Teklifler”in ayrıntılı olarak neler olduğundan bahsedilmiştir.

Giriş bölümünde dikkat çeken kısımlarından biri de dilin yanlış kullanılmasının bir hastalık olarak görüldüğü, bu hastalığın diğer bazı hastalıklar gibi bulaşıcı özellik taşıdığı ve başkalarına sirayet ettiğinin söylendiği cümlelerdir(s. 16). İnternet kullanımı da bu hastalığın yayılmasının başlıca sebeplerden biri olarak gösterilmiş ve “Sebepler - Çözümler - Teklifler” kitabın tamamında olduğu gibi burada da ete kemiğe büründürülerek, internet yerine “genel ağ” ifadesi tercih edilmiştir. Yine hasta – hastalık – doktor üçgeninin oluşturduğu tenasüp, kendisi de bir dil doktoru olan yazarın eserini oluştururken izleyeceği yöntem de sirayet etmiş ve yazar dil yanlışlarını ele alırken önce teşhis sonra da tedavi metodunu gerek uygulayarak gerek anlatarak eserini meydana getirmiştir.

Kitabın İkinci Bölüm’ünü teşkil eden “**Dil ve Dil Yanlışları Tanımlaması**” kısmında genel olarak dilden, söz varlığından, dil ediniminden ve dilin kullanımından; devamında dilde doğruluk ve yanlışlıktan, doğruluk ve yanlışlık kıstaslarından, dilin yanlış sayılmayan kullanışlarından bahsedilmiştir.

Bu bölümde ana dili ve resmî dil ayrımı yapıldıktan sonra dilin düşünce ve bilgi üretmedeki rolü ile cemiyet ve kültür ilişkisi içindeki taşıyıcı vazifesinden söz edilirken dilin bir kültür taşıyıcısı olma özelliğine vurgu yapılmıştır.

Eserin ikinci bölümündeki alt başlıklardan biri kitaba adını veren “dil yanlışları” ile dil değişikliğinin ayırımına varılması bakımından yol gösterici niteliktedir. Sözü edilen başlık “Dil Yanlışlığı ve Dil değişikliği Farkı.” Dil yanlışlığı ve dil değişikliğinin farkı şu şekilde verilmiştir: “Dilde görülen farklılıklar eş zamanlı dil çizgisindeyse dil yanlışlığı; art zamanlı dil çizgisindeyse dil değişikliği olmaktadır”(s. 45).

Galat ve dil yanlışlığı ayrımının da yapıldığı eserde bu mesele örneklerle somutlaştırılmıştır. Arapçada “batı ufkunun akşam kızılılığı” anlamında kullanılan “şafak” kelimesinin Türkçede “güneş doğmadan az önce beliren aydınlık” olarak kullanılması bu örneklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Galat-ı meşhur lügat-ı fasihten evladır” sözü birkaç yerde tekrarlanmak

suretiyle “bir kelime yanlış kullanılsa dahi yaygınlaşmışsa doğru sayılacağı” anlayışına önem verildiği görülmektedir.

Kullanılan yabancı kökenli sözcüklerin kullanım cevazı ise kelimenin dilimize yerleşmiş olması kıstası esas alınarak verilmiştir.

Kitabın Üçüncü Bölüm’ünü “**Dil Yanlışlarının Sebepleri**” (s. 65–116) başlığı altında hazırlayan yazar, dil yanlışlarının sebeplerini *dil dışı*:

1. *Dilin kılavuz kaynaklarıyla ilgili sebepler,*
2. *Ana dili eğitimiyle ilgili sebepler,*
3. *Yabancı dil ve kültürlerle ilgili sebepler,*
4. *Dil uzmanlarıyla ilgili sebepler,*
5. *Yayınlarla ilgili sebepler,*
6. *Ferdî sebepler,*
7. *İçtimaî sebepler,*
8. *İnsan sağlığıyla ilgili sebepler.*

Ve *dil içi*:

1. *Seslerle ilgili sebepler,*
2. *Harflerle ilgili sebepler,*
3. *Kelimelerle ilgili sebepler,*
4. *Cümleyle ilgili sebepler,*
5. *Anlamla ilgili sebepler,*

6. *Dil bilgisiyle ilgili sebepler,* olmak üzere iki başlık altında vermiş ve bu başlıkları yukarıda görüldüğü gibi sekiz tane dil dışı, altı tane de dil içi sebebe bağlamak suretiyle konuyu oldukça geniş bir şekilde ele almıştır.

“**Dil Yanlışları Tasnifi ve çözümleri**” kitabın dördüncü bölümünü teşkil ediyor (s. 117-256). Bu bölümde “anlatım bozuklukları” diye de tabir ettiğimiz dil yanlışlarının yazıyla ilgili olan kısmı ele alınıp tasnif edilmiştir. Tasnifin her maddesi Türkçenin kullanımına göre bir yanlış sebebi olarak belirlenmiştir. Her birine de örnek verilmiş. Örnekler üzerinden yanlış kullanışların doğrularına işaret edilmiştir.

Bu bölümde şu başlıklar altında inceleme tercih edilmiştir:

1. *İmla Kurallarında Dil Yanlışları,*

2.Noktalama İşaretlerinde Dil Yanlışları,

3.Söz Varlığında Dil Yanlışları,

4.Söz Diziminde Dil Yanlışları,

5.Mantık Yanlışları.

Eserin alt başlığını oluşturan sözcüklerden olan “teklifler”, **“Dil Yanlışlarını Azaltmaya / Bitirmeye Dair Teklifler”** (s. 257-280) başlığı içinde kitabın Beşinci Bölüm’ünün temelini oluşturmuştur. Bu bölüm:

1.İmlâ kılavuzları ve sözlüklere dair teklifler,

2.Çocukların dil gelişmelerine dair teklifler,

3.Kişilerin dili kullanmasına dair teklifler,

4.Resmî dile dair teklifler,

5.Yönetime dair teklifler,

6.Yayın ve iletişim kurumlarına dair teklifler,

7.Eğitimcilere dair teklifler, başlıkları altında incelenmiş, veriler doğrultusunda elde edilenler yorumlanmış ve dilin yanlış kullanılmasını önleyebilecek, doğru kullanım için açıklamalar sağlayabilecek çözüm tekliflerine yer verilmiştir.

Kitabın sonuç bölümünden önceki son bölümü olan Altıncı Bölüm **“Dil Yanlışlarının Sonuçları”** (s. 281-286) başlığını taşımaktadır.

Bu bölümde dilin yanlış kullanılmasının doğurabileceği sonuçlar ve dile verebileceği zararlar ele alınmıştır. Söz konusu bölüm:

1.İletişim sorunlarının artması,

2.Dil ölümlerinin artması,

3.Kelime fakirliğinin artması,

4.Dil değiştirme,

5.Dil melezleşmesi,

6.Dil kirlenmesi,

7.Dil bozulması, başlıkları altında incelenmiştir.

Yedinci Bölüm kitabın **“Sonuç”** bölümünü (s. 287-288) teşkil etmektedir. Bu bölümde eserden elde edilen sonuçlar ele alınmıştır. Sonuç

kısımında dildeki farklı kullanışların üretici bir özellik de sergilediği belirtilmiş ve şiir dilindeki sapmalar buna örnek olarak gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde dil *yanlışları* konusunun *dilin hareketli ve değişken bir yapıya sahip olduğu, dolayısıyla: “Bugün doğru denen yarın yanlış; bugün yanlış denen de yarın doğru olabilir. Bu yüzden dil yanlışları konusu devamlı takip edilmesi gereken bir konudur.”* denerek bu alandaki çalışmaların süreklilik arz etmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Kitapta klasik bibliyografya dışında bir de “örnekler bibliyografyası” bulunmaktadır.

Sonuç olarak Yrd. Doç. Dr. Yakup Yılmaz’ın kaleme aldığı bu kitap, akademik beklentileri karşılamak amacıyla hazırlanmış olmakla birlikte, akademik yönüyle sınırlı kalmayacak bir özelliğe sahiptir. Kitap, sözü geçen “dil meraklıları” tarafından da ilgiyle okunabilecek bir yapıdadır. Kitap, dil denilen olguyu kullanan her kesime hitap edecek şekilde hazırlanmıştır. Kitabın hacmi ve kapsamı Türkçede dil yanlışlarının ne denli fazla olduğunu göstermesi açısından kayda değerdir. Bu, konu üzerinde daha fazla çalışma yapılması gerektiğinin bir işareti olarak algılanabilir. Nitekim yazarın da belirttiği gibi dilin yaşayan bir olgu olması sebebiyle de dil ile ilgili varılan sonuçlar nihai özellik taşıyamaz. Dolayısıyla bu kitap, kapsamı daha da genişletilerek yazılabileceği gibi, bu kitaba benzer nitelikte daha birçok eser meydana getirilebilir elbette.